

ՍՏԵՂԵՈՒՄՆ ԱՅԽԱՐՀԻ

ԵՒ ԾՆՈՒՆԴ ԱՍՏՈՒԱԾՈՑ

Եսիողոս հին յոյն բանաստեղծն այսպէս կը պատմէ իւր Աստուա ծոց ծննդոց գրոց մէջ սկիզբն աշխարհի և դից ծնունդը։ —

Ամենէն առաջ, կ'ըսէ նա, եղաւ Քաոս. ապա ել երեւեցաւ Երկիր՝ յաւիտենական հիմն տիեզերաց, Տարտարոս՝ խաւարչուտ անդունդք երկրի, և Սէր՝ գեղեցիկն յանմահից՝ բռնակալն աստուածոց և մարդկան։ —

Երկիրն նախ ծնաւ զերկիրնս, որոյ ամտեղազարդ կամարն՝ աստուա ծոց պալատ պիտի ըլլայ։ Նա ծնաւ բարձր լեռներն, որոնց դալարազարդ հովանաւոր հովտաց մէջ կը բնակին Յաւեթհարսունք։ Նա ծնաւ դարձեալ զծովը միայն իւր զօրութեամբ, որոյ անդունդք հուն չունին և ալիքն աննրկունք են։

Երկիր միայն կեանք տուաւ կիկլոպոյց ևս, Բրոնտէսի, Ստերոպի և Արգէսի, որ ուժոյ և յանդգնութեան հրէշներն են։ Սակաւիկ մի յեւ տոյ Արամազդայ կայծակներն դարբնեցին սոքա։ Սակայն նման միւս աստուածոց մի միայն աչք ունէին, որ մեծ շրջանակի նման կը բացուէր նոցա ճակտին վրայ։

Երկիրն երկնից հետ ամուսնանալով ծնաւ զՈվկիան, զԷրևս, զԿևս, զՀիպերիոն, Յաբեթ, Ռէա, Թէմիս, Մ'նեմոսիոս, Փեբոս, Թետիս և Կռոնոս կամ Սատուռնոս։ Սոքա են տիտանք։

Երկիր և երկնք ծնան երեք ուրիշ որդիք ալ. Կոդոս, Պրիարևս և Կիաս։ Վայրագ գազանութիւն մ'ունէին սոքա և հսկայ հասակ. նոցա լայն ուսոց վրայ յիստն սպառնալից գլուխներ կային, հարիւր բազուկներ կը կախուէին մարմնոյն չորս կողմն, աշխատութեամբ պնդացած, ուժեղ էին, բռնաւոր և վայրագ, գազան քան զամենայն որդիս երկնի և երկրի։

Սատուռնոսի պատմութեան մէջ պիտի տեսնանք, թէ երկրի և երկնից որդիք ինչպէս վարուեցան իւրեանց Հօրք հետ։

Աշխարհի առաջին դարերն։ — Երկաթէ դարէն առաջ, ուսկից կը սկսի մարդկութեան թշուառութեանց և եղբրանց պատմութիւնը, երկրիս վրայ չորս այլևայլ ցեղեր երևցեր էին։

Աստուածք նախ ոսկեդարուն մարդիկ երևցուցին։ Այս մարդիկ Սատուռնոսի կառավարութեան ներքն կ'ապրէին աստուածոց պէս՝ ազատ պատերազմներէ, 'ի հիւանդութեանց և յեղբրանց. ծերութիւնը նոցա մարմնոյն կորովն չէր վատներ, ուրախ խնճոյից ետևէ կ'ըլլային՝ առանց անժուժկալութեան։ Մահը նոցա, համար քաղցր

քուն մ'էր, և կեանքն՝ ամենայն բարեաց վայելումն։ Առանց մշակութեան արդիւնաւորեալ երկրին հարստութիւններն կը բաժնուէին հաւասար չափով ամէն իւր բնակչաց։

Այս մենաշնորհ ցեղն անցաւ մարեցաւ. ցեղ կազմող բոլոր անդամներն իլան ի ծոց երկրի, և մարդկութեան պաշտպան ոգիներ եղան (թերափք)։

Արիւնքաւոր աստուածք ստեղծեցին արծաթի դարուն ցեղն, շատ ստորին քան զառաջինն։ Երկրի այս նոր բնակչաց մանկութիւնը հարիւր տարի կը տևէր։ Նոցա մայրերուն գիրգ և մեղկ խնամքն աւոնց հոգին և մարմինը կը թուլցնէր և կը մեղկացնէր. երբ նոքա այրական հասակը կը հասնէին, հաճոյից և հեշտութեանց մէջ կ'ընկնէին։ Աստուածոց ծառայել և զնոսա պաշտելը կը մոռնային։ Արամազդ հանեց զնոսա երկրին ծոցէն և եղան նոքա երկրաւոր ոգիներ ստոր քան ոսկեդարու ցեղին ոգիներն։

Արամազդ վերջէն պղնձի դարուն ցեղն ստեղծեց։ Բուռն, կորովի և միշտ պատերազմ ընող մարդիկ էին։ Յորեն բնաւ չէին ուտեր, պղնձէ սրտեր ունէին, վայրագութիւն մը և անընկճելի զօրութիւն։ Չէնքերնին պղինձ, տուններնին պղինձ, բոլոր գործերնին պղինձ, իրենց բռնութեանց զօհ լինելով իշին ի դժոխս։

Երբ այս ցեղն ոչնչացաւ, Արամազդ նոցա տեղ ստեղծեց դիւցազանց արդար և արթուն ցեղն։ Մեծ մասն թերէի պարսպաց և Տըրոյիոյ պաշարման մէջ կեանքերնին կորուսին արինահեղ պատերազմաց մէջ, Բոլորն ալ չմեռան։ Հռչակաւորքն մարդկան բնակակցութենէ զատուեցան և երկրիս ծայրը խրկուեցան, աշխարհի մը մէջ ուր կը տիրէ լիութիւն և երջանկութիւն։

Կը յաջորդէ երկաթի դարն Դիւցազանց դարերուն և կը տևէ անընդհատ մինչև մեր օրերը։

Այս պատմութիւնս խորիմաստ դաս մը կը պարունակէ։ Արծաթի դարն ոսկեդարուն յաջորդելով, կը ցուցնէ որ երջանկութիւնն անխառն մեղկութիւն կը սորվեցնէ և զլստուած մոռնալ կուտայ. և թէ, նախախնամութիւնը իմաստութեամբ կենաց մէջ հաճոյքն և ցաւն իրարու հետ խառնե՞ր է, որպէս զի մարդն չթուլնայ հեշտութեան թրմբերներով։

Պղնձէ դարուն ետեւէն դիւցազանց դարն յաջորդելով մեղ կը սորվեցնէ թէ վայրագութիւնը մէկդի դնելով և քաղցրանալով՝ դիւցազնութիւն յառաջ կը բերէ, որ է հոգւոյ և մարմնոյ ուժը չափաւորել մարդկութեամբ։

Այս հին և գեղեցիկ աւանդութեան տեղը հետագայ ժամանակաց բանաստեղծք անցուցին չորս իրար յաջորդող դարուց առասպելն, դար ոսկւոյ, արծաթոյ, պղնձի և երկաթոյ, որ մարդկային ցեղից անընդհատ աստիճանաբար աճող անկումն կը բացատրէ։ Մենք նախ

նի աւանդութիւնը իւր վեհ պարզութեան մէջ պահեցինք:

Բայց ըստ Ուլիգեայ՝ տանք այս չորս դարուց նկարագիրն Առաջինն է ռսկեգարն, յորում տուաքինութիւնը անեցաւ առանց օրինաց: Մարդիկ կը հնազանդէին յօժարութեամբ իւրեանց սրտի մէջ գրուած օրինացն, և երբէք չէին թողուր այն տեղն ուր ծներ էին: Միշտ ի իաղապարհեան էին. պարսպապատ քաղաք չկար և ոչ պատեւրազմի գէնք. և որովհետեւ երկիր ինքնին առատ պտուղ կու տար, ուրիշ սնունդ չէին փնտռեր: Կաթի և նեկտարի առուակներն նոցա անուշահամ ըմպելիքներ կը մատակարարէին: Երկինք՝ միշտ պարզ, օդն խնկաբոյր՝ ծաղկանց հոտերով, և եղանակներէն դարունն միայն էր: Երջանկութեան և անմեղութեան այս դարը Կոռնոսի թագաւորութեան չափ տևեց: Արամազդայ ատեն սկսաւ արծաթի դարն: Գարունն սակաւատեւ եղաւ և տարին չորս եղանակի բաժնուեցաւ. առաջին անգամ տաքն այրեց երկիրն, որ ցրտէն ալ սառեցաւ: Մարդիկ խրճիթներ շինեցին և իւրեանց քրտամբ երկրէն հանեցին Դեմետրեայ պարգևներն: Պղնձէ դարուն մէջ ելան գոռոզութիւն և պատերազմ առանց եղբրան: Վերջապէս երկաթի դարն հալածեց զպարկեշտութիւն և զարդարութիւն. բոլոր մշտութիւններն դուրս ժայլօքեցին ամէն կրքերով և ախտերով մէկտեղ, և օրինաց խըստութիւնը սկսաւ պատժել ամէն տեսակ եղեռն: Մարդկան ցեղ մը՝ հսկայից արեւէն ծնած, որով երկիրը ողողեցաւ երբ այս հրէշներն յաղթուեցան աստուածներէն, խառնեց ամբարշտութիւնը մարդկային ցեղին ապականութեան հետ:

Քաղեալ 'ի Գիցարանութենէ

Շարունակելի

Հ. ՆԵՐՍԵՍ ՎԷ. ՃՆՏՈՅԵԱՆ

ՊԱՏԿԵՐ

ՏԱՐԻՈՅՆ ԵՐԿՈՒ ԵՂԱՆԱԿԱՅ

Ջըմեռը հասաւ խորշոմեալ գէմբով
Գըլուխը ճերմակ, երկայն մազերով,
Տարւոյն էն դաժան անշուշտ ամենուն
Եղանակն է այս, մեծի և փոքուն:
Հողագունտն անգամ կը խորշի հիմէն
Անաչառ և խիստ անօր ժանիքէն.
Չունի բարեկամ, բռնաւ ջատագով,
Անհամբոյր բարբէն ամէն մարդ տըժգուն:
Կանաչ դաշտերուն երջանիկ կեանքը